

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-86>

УДК 346.546:65.012.32

УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

MANAGEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN THE ECONOMY SPHERE

Гришук Анна Михайлівнакандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9997-9620>**Hryshchuk Anna**

Ivan Franko National University of Lviv

У статті розглянуто сучасні підходи до управління правами інтелектуальної власності в сфері господарювання, визначено правові, економічні та управлінські аспекти цього процесу. Обґрунтовано необхідність інтеграції системи управління інтелектуальними активами у бізнес-стратегію підприємств як ключового чинника конкурентоспроможності. Проаналізовано позитивні та проблемні аспекти вітчизняної системи охорони інтелектуальної власності, окреслено основні етапи управління: ідентифікація, створення та набуття прав, комерціалізація, захист, оцінка і моніторинг. Наголошено на важливості синхронізації національних практик з міжнародними стандартами WIPO, ISO. Зроблено висновок про стратегічну роль інтелектуальної власності як ресурсу, який визначає довгострокову конкурентоспроможність, розвиток інноваційного потенціалу, прибутковість і фінансову стійкість бізнесу.

Ключові слова: права, інтелектуальна власність (ІВ), управління, сфера господарювання, конкурентоспроможність, комерціалізація.

The article explores modern approaches to managing intellectual property rights in the business sphere and defines the legal, economic, and managerial aspects of this process. It substantiates the necessity of integrating intellectual property management into a company's overall business strategy as a key determinant of competitiveness and sustainable growth. The study analyzes the current state of Ukraine's intellectual property protection system, highlighting both institutional progress and persistent challenges related to enforcement, digital piracy, and coordination between institutions. The stages of intellectual property management – identification, acquisition, commercialization, protection, evaluation, and monitoring – are systematized and discussed in detail. Emphasis is placed on the commercialization of intellectual property as a strategic tool for generating income, increasing intangible assets' value, and expanding market presence. The paper also underlines the importance of harmonizing Ukrainian practices with international standards such as WIPO, and ISO, ensuring legal recognition and competitiveness in global markets. The conclusions stress that effective management of intellectual property rights is not merely a legal obligation but a strategic component of innovative and economic policy. Intellectual property should be viewed as a strategic resource that enhances a company's resilience, financial stability, and ability to adapt to digital transformation and globalization challenges, particularly in the context of Ukraine's European integration. The implementation of an integrated intellectual property management framework will facilitate sustainable innovation, attract foreign investment, and strengthen Ukraine's position in the global knowledge economy. Developing a culture of intellectual property awareness among enterprises and policymakers is crucial for unlocking the full potential of intellectual assets as drivers of national competitiveness. Ultimately, aligning intellectual property management with long-term development goals will foster innovation-led growth and contribute to Ukraine's successful transition to a knowledge-based economy.

Keywords: rights, intellectual property (IP), management, business sphere, competitiveness, commercialization.

Постановка проблеми. У сучасному бізнес-середовищі значення ІВ як важливого й цінного ресурсу господарської діяльності невідносно зростає. Під ІВ будемо розуміти сукуп-

ність прав суб'єктів-творців чи розробників на результати їх інтелектуальної діяльності – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, комерційну таємницю тощо.

Управління такими правами в сфері господарювання – це процес, спрямований на створення, локалізацію, захист, комерціалізацію та супровід прав ІВ в рамках діяльності окремих суб'єктів.

Проблема ефективного управління правами ІВ в господарській сфері є багатовимірною. По-перше, це правове питання – забезпечення ефективної охорони і реалізації прав ІВ відповідно до законодавства, міжнародних стандартів і практики. По-друге, це управлінське питання – як підприємство чи організація визначає інтелектуальні активи, формує політику управління ними, інтегрує ці права у бізнес-процеси та оцінює їх комерційний потенціал. По-третє, це економічне питання – інтелектуальні активи стають дедалі важливішим джерелом конкурентних переваг, додатної вартості, трансферу технологій.

В Україні, як у країні зі значними викликами, у тім числі в частині реалізації інтелектуальних прав, питання управління ІВ набуває особливої актуальності. Наша система захисту авторських і патентних прав має як ряд позитивних, так і негативних характеристик.

До позитивних ми можемо віднести:

- законодавчі нововведення. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р., який регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту авторських та суміжних прав, розширив перелік об'єктів авторського права. Ще Закон ввів поняття прав особливого роду (*sui generis*) – наприклад, для неоригінальних об'єктів, створених комп'ютерною програмою [1];

- інституційні нововведення. Законом України від 16.06.2020 р. № 703-IX було визначено державну інституцію, що здійснює повноваження у сфері ІВ – національний орган інтелектуальної власності (НОІВ) [2]. А розпорядженням КМУ від 28.10.2022 р. № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» визначено суб'єкта, що виконує функції НОІВ – це державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) [3]. Ця установа має стати сучасним, технологічним і прозорим хабом повного циклу для креатора, сконструйованим за принципом «єдиного вікна». Її функції: реєстрація прав ІВ; ведення державних реєстрів у сфері ІВ; міжнародна співпраця; інформаційна та видавнича діяльність; надання послуг та консультацій в сфері ІВ; атестація патентних повірених та ін. [4];

- посилення міжнародної співпраці та дотримання міжнародного права у сфері ІВ. Україна є учасницею міжнародних угод, таких як Паризька конвенція про охорону промислової власності [5], Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року [6], Мадридська система (міжнародна реєстрація знаків) [7], TRIPS (Угода СОТ про торговельні аспекти прав ІВ) [8], що забезпечує захист прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні.

Серед негативних аспектів захисту прав ІВ можна виокремити наступні:

- зменшення кількості справ щодо захисту прав ІВ. У 2024 році спостерігалось зниження кількості справ у сфері ІВ, які перебували на розгляді в митних органах, правоохоронних органах, судах та інших державних органах. Це означає зменшення рівня довіри до цих органів у врегулюванні даного питання;

- проблеми з правозастосуванням. Незважаючи на розвинену правову систему, існують проблеми з ефективним застосуванням цих спеціальних правових норм на практиці;

- кіберпіратство. Поширеними порушеннями залишаються кіберпіратство, зокрема аудіо-, відео- та програмного забезпечення, а також піратство у сфері літератури та відеоігор.

З погляду практики господарювання це означає: підприємства можуть втрачати можливості реалізовувати свої інтелектуальні активи, стикаються з порушеннями прав, неефективним захистом, невідповідною оцінкою активів тощо. З погляду наукового завдання – управління правами ІВ виступає складним міждисциплінарним питанням, адже вимагає не тільки правового аналізу, але й стратегічного менеджменту, фінансової оцінки, інноваційної політики, адаптації до міжнародного та цифрового середовища.

Таким чином, постановка проблеми полягає в тому, що існує певний розрив між важливістю використання прав ІВ у сфері господарювання і реальними можливостями ефективного управління такими правами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останніми роками в науковій та практичній літературі помітно зростає інтерес до управління правами ІВ в економіці знань. Зокрема, дослідники виокремлюють такі напрями: розробка стратегії ІВ в організаціях; оцінка інтелектуальних активів; роль такої власності у бізнес-моделях; цифрові виклики (наприклад, штучний інтелект, блокчейн). Напри-

клад, дослідження європейських науковців A. Tity, A. Pop, C. Oprean-Stan, S. Stan аналізує управління ІВ саме в економіці знань, розкриває, зокрема, зв'язок між інтелектуальним капіталом, патентною активністю і комерціалізацією [9].

У вітчизняному контексті господарювання в умовах сьогодення наших науковців найбільше цікавлять наступні теми: проблеми захисту прав інтелектуальної/промислової власності (І. Коваль [10], Н. Мироненко [11]); прояви недобросовісної конкуренції при реалізації прав ІВ (В. Дмитренко [12], О. Бутнік-Сіверський [13]); інтелектуальна власність як каталізатор відновлення економіки України під час війни та у повоєнний період (В. Вірченко та ін. [14]).

Крім того, практичні публікації вказують на зростаючу активність бізнесу щодо реєстрації торговельних марок, авторських прав, на необхідність оперативного реагування на порушення у цій сфері в умовах цифровізації і воєнного стану.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Доволі чітко можна виділити невирішені частини загальної проблеми, на які, на нашу думку, необхідно звернути увагу: недостатня інтеграція управління правами ІВ у стратегії господарюючих суб'єктів – окремі дослідження наголошують на стратегіях, але недостатньо – на механізмах їх інтеграції та реалізації на підприємствах; відсутність чіткого механізму оцінки та моніторингу прав ІВ як активу в господарській діяльності – частково розглянуто, але без системного підходу; в українському контексті – слабка координація інституцій, недостатня культура управління ІВ.

Постановка завдання. Метою цієї статті є розвиток науково-обґрунтованого підходу до управління правами ІВ в сфері господарювання з урахуванням управлінсько-економічного та інституційно-правового аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління правами ІВ в господарській діяльності можна розглядати як процес, що охоплює декілька ключових стадій: ідентифікація об'єктів ІВ, створення або набуття прав, захист і супровід, комерціалізація та моніторинг, оцінка і звітність (рис. 1).

1. Ідентифікація об'єктів ІВ. На першому етапі підприємство/ організація має провести інвентаризацію потенційних об'єктів ІВ. Зокрема, необхідно: визначити, кому належатимуть права на об'єкти ІВ – підприємству чи конкретним авторам (працівникам);

якщо об'єкти створюються в межах трудових обов'язків – укласти договір про службовий характер об'єкта (службовий винахід, програма, промисловий зразок); якщо об'єкти створені за договором підяду – передбачити в контракті передачу майнових прав ІВ.

Від ефективності цього етапу залежить подальший процес управління, адже без виявлення і систематизації активів ІВ неможливо сформулювати стратегії їх використання.

2. Створення або набуття прав. Наступним кроком є правове закріплення прав ІВ. Після визначення об'єктів ІВ та їх власників компанія проводить патентні/інформаційні пошуки, щоб упевнитися, що об'єкт новий (для винаходів, промислових зразків, ТМ), оцінює економічну доцільність реєстрації (які ринки, країни, термін використання) та визначає тип охорони/охоронного документа для кожного об'єкта (патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок; свідоцтво на торговельну марку, географічне зазначення; авторське право на програму, дизайн, текст, музику тощо); комерційна таємниця щодо ноу-хау, технології, база даних).

Підприємство (самостійно або через патентного повіреного) готує заявки на отримання охорони/охоронних документів щодо об'єктів ІВ до відповідних органів (табл. 1). Також на цьому етапі підприємство повинно врахувати: територіальну дію прав, строк охорони, можливі обмеження чи виключення, міжнародні аспекти.

3. Комерціалізація та моніторинг. Після набуття прав ІВ важливо перевести їх у комерційне русло шляхом: власного використання для потреб підвищення ефективності свого бізнесу; ліцензування, тобто передачі прав третім особам за плату; продажу франшиз (надання іншим особам права використання на платній основі (паушальний внесок та роялті) своєї бізнес-моделі, торговельної марки, технологій, ноу-хау тощо); створення спільних проєктів, стартапів з використанням прав на об'єкти ІВ та ін.

Важливо зазначити, що комерціалізація прав ІВ дає підприємству наступні переваги: формує джерело додаткового прибутку через ліцензійні платежі, роялті, надходження від використання власних технологій; підвищує його ринкову вартість за рахунок збільшення частки нематеріальних активів (бренд, технології, дизайн, ноу-хау); формує систему захисту від конкурентів, адже реєстрація та комерційне використання прав ІВ унеможлиблює копіювання розробок, створює правову

Рис. 1. Процес управління правами ІВ

Джерело: сформовано автором

перевагу на ринку; стимулює інноваційну діяльність, адже створює мотивацію для досліджень і розробок (R&D); розширення власного ринку (через продаж ліцензій, укладення франчайзингових угод підприємство може виходити на нові ринки без великих витрат на відкриття філій, представництв чи виробництв).

Важливим на цьому етапі є формування системи внутрішнього контролю та моніторингу за використанням прав ІВ. На жаль, на багатьох підприємствах ще до сьогодні відсутня системна оцінка активів ІВ як частини балансового чи позабалансового обліку.

Якщо узагальнити цей етап, то комерціалізація прав ІВ – це не лише можливість, а стратегічна необхідність для сучасного підприємства, адже вона перетворює інтелекту-

альні ресурси на економічну вигоду, забезпечує сталий розвиток та формує конкурентну перевагу і фінансову стійкість.

4. Захист і супровід. Важливим компонентом є не лише реєстрація прав, але й їх підтримка, супровід, контроль за використанням, запобігання порушенням, оперативне реагування на порушення, включно зі зверненням до суду, митниці або АМКУ чи з використанням альтернативних механізмів (медіація, арбітраж). Сучасні виклики – контрафактна продукція, піратство, цифрове піратство, порушення прав у соцмережах – підкреслюють потребу в адекватному реагуванні на ці явища [20].

5. Оцінка і звітність. Оцінка прав ІВ як активу – це як фінансовий, так і стратегічний процес. Кількісна оцінка дозволяє підпри-

Таблиця 1

**Органи подання, охоронні документи/процедури,
їх терміни по окремих об'єктах ІВ в Україні**

Об'єкт ІВ	Орган подання	Документ/процедура, на основі яких надається правова охорона	Термін дії
Винахід	НОІВІ	патент	20 років
Корисна модель	НОІВІ	патент	10 років
Промисловий зразок	НОІВІ	патент	25 років
Торговельна марка	НОІВІ	свідоцтво	10 років
Географічне зазначення	НОІВІ	державна реєстрація або відповідно до міжнародних договорів України	безстроково
Авторське право	НОІВІ	свідоцтво про реєстрацію авторського права	протягом життя автора + 70 років після його смерті; Якщо твір створено у співавторстві – 70 років після смерті останнього зі співавторів
Комерційна таємниця	Підприємство – власник комерційної таємниці	- наказ керівника про запровадження режиму комерційної таємниці; - положення про комерційну таємницю; - перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю; - зобов'язання про нерозголошення (NDA) з працівниками чи контрагентами.	право на комерційну таємницю припиняється як тільки інформація стає публічною

Джерело: сформовано автором на основі [1; 15; 16; 17; 18; 19]

ємству бачити, які права ІВ приносять дохід і яка його величина, а якісна – говорить про вплив прав ІВ на конкурентоспроможність підприємства.

6. Інтеграція управління правами ІВ в бізнес-стратегію. Ключовим результатом цього етапу повинно стати твердження, що управління правами ІВ має бути невід'ємною складовою бізнес-стратегії підприємства, а не «додатком» до неї. Інтеграція означає, що управління об'єктами ІВ (патенти, торговельні марки, авторські права, ноу-хау тощо) стає частиною загальної системи планування, маркетингу, інновацій, фінансів підприємства.

Отже, інтеграція управління правами ІВ у бізнес-стратегію підприємства – це не просто формальність чи юридичний аспект. Це – елемент стратегічного менеджменту, який визна-

чає довгострокову конкурентоспроможність, прибутковість і стійкість бізнесу.

Виходячи з наповнення основних етапів процесу управління правами ІВ, для бізнесу можна сформулювати наступні рекомендації:

- підприємству варто розробити внутрішню політику управління ІВ з визначенням усіх процедур/заходів/інструментів, відповідальних та термінів реалізації;

- визначити процедуру інвентаризації інтелектуальних активів, зокрема через створення реєстру об'єктів ІВ;

- сформувати систему моніторингу використання та захисту прав ІВ;

- інтегрувати права ІВ у бізнес-модель підприємства;

- проводити системне оцінювання використання прав ІВ як активу (через аналіз

доходів від ліцензування, роялті, зростання вартості бренду тощо).

Також керівництву компаній слід враховувати і певні особливості зовнішнього середовища:

- ризики порушення прав ІВ у цифровому середовищі (наприклад, використання штучного інтелекту, блокчейн-технологій, глобальних платформ можуть змінити спосіб охорони і комерціалізації. Дослідження показують, що застосування блокчейну до ІВ-прав може підвищити прозорість, безпеку та ефективність управління ними) [21];

- необхідність синхронізації використання прав ІВ з міжнародними стандартами, що особливо важливо для підприємств, які працюють на міжнародному ринку. Для підприємства це означає впровадження у власну систему управління ІВ таких елементів як міжнародних практик менеджменту ІВ (ISO, WIPO), єдиних принципів захисту конфіденційної інформації та ноу-хау, ліцензійних і договірних моделей, прийнятих у світовій бізнес-практиці, та європейського підходу до

оцінки нематеріальних активів у фінзвітності.

Висновки. Ефективне управління правами ІВ в господарській сфері вимагає системного підходу, що включає внутрішню організацію підприємства (інвентаризація, політика, процеси), правове забезпечення (реєстрація, захист), комерціалізацію (ліцензії, франчайзинг, трансфер технологій), оцінку активів, інтеграцію в стратегію, а також адаптацію до цифрових змін. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства, більш раціональному використанню прав ІВ, зниженню ризиків втрат через порушення прав або їх неефективне використання.

Управління правами ІВ – це більше стратегічний ресурс підприємства, а ніж функція правового захисту. Уміння підприємства ефективно управляти такими правами є однією із складових сучасної конкурентоспроможності та інноваційного розвитку. Для України це завдання набуває особливої ваги в умовах військової агресії, глобалізації, цифрових трансформацій та інтеграції у європейський простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 р. № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/703-20> (дата звернення: 20.10.2025).
3. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 р. № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/943-2022-%D1%80> (дата звернення: 20.10.2025).
4. Про УКРНОІВІ. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-about> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року: Конвенція від 20.03.1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_123 (дата звернення: 22.10.2025).
6. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року: Договір від 19.06.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/895_001 (дата звернення: 22.10.2025).
7. Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків: Закон України від 01.06.2000 р. № 1763-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-14#Text> (дата звернення: 22.10.2025).
8. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності: Угода від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 22.10.2025).
9. Tity A., Pop A., Oprean-Stan C., Stan S. Specific Aspects of Intellectual Property Management in the Knowledge-based Economy. *Management of Sustainable Development*. 2020. Vol. 12. № 1. P. 21-30. URL: <https://msdjournal.org/article/specific-aspects-of-intellectual-property-management-in-the-knowledge-based-economy/> (дата звернення: 04.10.2025).
10. Коваль І. Адміністративно-правова охорона і захист прав промислової власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2025. № 3. С. 32-42.
11. Мироненко Н. Деякі проблеми удосконалення правової охорони торговельних марок. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2025. № 2. С. 21-30.
12. Дмитренко В. Недобросовісна конкуренція при набутті та здійсненні права на корисну модель. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2025. № 3. С. 43-52.

13. Бутнік-Сіверський О. Економічна і комерційна природа недобросовісної конкуренції на цифровому ринку інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2025. № 1. С. 86-96.
14. Вірченко В., Вірченко В., Панова Л. І. Інтелектуальна власність як каталізатор відновлення економіки України під час війни та у повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3803/3724> (дата звернення: 20.09.2025).
15. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
16. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
17. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
18. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
19. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну таємницю»: Розпорядження КМУ від 05.11.2008 р. № 1404-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-2008-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
20. Огляд юрринку 2025: інтелектуальна власність. Юридична Газета. 25 квітня 2025. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/oglyad-yurrinku-2025-intelektualna-vlasnist.html> (дата звернення: 20.09.2025).
21. Bajwa R., Meem F. T. Intellectual Property Blockchain Odyssey: Navigating Challenges and Seizing Opportunities. 10 Oct 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2410.08359> (дата звернення: 04.10.2025).

REFERENCES:

1. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 r. No 2811-IX [About copyright and related rights: Law of Ukraine of December 1, 2022 No 2811-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo stvorennia natsionalnogo orhanu intelektualnoi vlasnosti: Zakon Ukrainy vid 16.06.2020 r. No 703-IX [On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Establishment of a National Intellectual Property Authority: Law of Ukraine of June 16, 2020 No 703-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/703-20> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
3. Deiaki pytannia Natsionalnogo orhanu intelektualnoi vlasnosti: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.10.2022 r. No 943-p. [Some issues of the National Intellectual Property Authority: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 28, 2022 No 943-p]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/943-2022-%D1%80> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
4. Pro UKRNOIVI. [About the UKRNOIPI]. Available at: <https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-about> (accessed October 10, 2025). (in Ukrainian)
5. Paryzka konventsia pro okhoronu promyslovoi vlasnosti vid 20.03.1883 r. [Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_123 (accessed October 22, 2025). (in Ukrainian)
6. Dohovir pro patentnu kooperatsiiu vid 19.06.1970 r. [Patent Cooperation Treaty of June 19, 1970]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/895_001 (accessed October 22, 2025). (in Ukrainian)
7. Pro pryiednannia Ukrainy do Protokolu do Madryds'koi uhody pro mizhnarodnu reiestratsiiu znakiv: Zakon Ukrainy vid 01.06.2000 r. No 1763-III. [On Ukraine's accession to the Protocol to the Madrid Agreement concerning the International Registration of Marks: Law of Ukraine of June 1, 2000]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-14#Text> (accessed October 22, 2025). (in Ukrainian)
8. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti: Uhoda vid 15.04.1994 r. [Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: Agreement of April 15, 1994]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (accessed October 22, 2025). (in Ukrainian)
9. Tity A., Pop A., Oprean-Stan C., Stan S. (2020) Specific Aspects of Intellectual Property Management in the Knowledge-based Economy. *Management of Sustainable Development*, vol. 12 (1), pp. 21–30. Available at: <https://msdjournal.org/article/specific-aspects-of-intellectual-property-management-in-the-knowledge-based-economy/> (accessed October 4, 2025).
10. Koval I. (2025) Administratyvno-pravova okhorona i zakhyst prav promyslovoi vlasnosti [Administrative and legal protection of industrial property rights]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, no. 3, pp. 32–42.

11. Myronenko N. (2025) Deiaki problemy udoskonalennia pravovoi okhorony torhovelnikh marok [Some issues of improving the legal protection of trademarks]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, no. 2, pp. 21–30.
12. Dmytrenko V. (2025) Nedobrosovisna konkurentsia pry nabutti ta zdiisnenni prava na korysnu model [Unfair competition in the acquisition and exercise of the right to a utility model]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, no. 3, pp. 43–52.
13. Butnik-Siverskyi O. (2025) Ekonomichna i komertsiiina pryroda nedobrosovisnoi konkurentsii na tsyfrovomu rynku intelektualnoi vlasnosti [Economic and commercial nature of unfair competition in the digital intellectual property market]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, no. 1, pp. 86–96.
14. Virchenko V., Virchenko V., Panova L. I. (2024) Intelektualna vlasnist yak katalizator vidnovlennia ekonomiky Ukrainy pid chas viiny ta u povoiennyi period [Intellectual property as a catalyst for Ukraine's economic recovery during the war and in the post-war period]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 61. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3803/3724> (accessed September 20, 2025).
15. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. No 3687-XII [On protection of rights to inventions and utility models: Law of Ukraine of December 15, 1993 No 3687-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
16. Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. No 3688-XII [On protection of rights to industrial designs: Law of Ukraine of December 15, 1993 No 3688-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
17. Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. No 3689-XII [On protection of rights to marks for goods and services: Law of Ukraine of December 15, 1993 No 3689-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
18. Pro pravovu okhoronu heohrafichnykh zaznachen: Zakon Ukrainy vid 16.06.1999 r. No 752-XIV [On legal protection of geographical indications: Law of Ukraine of June 16, 1999 No 752-XIV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
19. Pro skhvalennia Kontseptsii proektu Zakonu Ukrainy «Pro okhoronu prav na komertsiiinu taiemnytsiu»: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.11.2008 r. No 1404-r [On approval of the Concept of the draft Law of Ukraine “On protection of rights to trade secrets”: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 5, 2008 No 1404-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-2008-%D1%80#Text> (accessed October 20, 2025). (in Ukrainian)
20. Ohliad yurrynku 2025: intelektualna vlasnist. [Legal Market Overview 2025: Intellectual Property]. Yurydychna Hazeta – Legal Newspaper, April 25, 2025. Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/oglyad-yurrinku-2025-intelektualna-vlasnist.html> (accessed September 20, 2025). (in Ukrainian)
21. Bajwa R. & Meem F. T. (2024) Intellectual Property Blockchain Odyssey: Navigating Challenges and Seizing Opportunities. 10 Oct. Available at: <https://arxiv.org/abs/2410.08359> (accessed October 4, 2025).